

Aktuelt om internasjonale regnskapsstandarder:

Årsregnskapet 2008 - nedskrivning og hendelser etter balansedagen

Nedskrivning av eiendeler står høyt på agendaen ved utarbeidelse av årsregnskap for 2008 i de fleste foretakene. Det samme gjelder hendelser etter balansedagen og betydningen av disse for 2008-regnskapet.

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor/dr. oecon.
Steinar Sars Kvifte
Ernst & Young
Partner og fagdirektør regnskap i
Ernst & Young og førsteamanuensis II ved Norges Handelshøyskole.

Formålet med denne spalten er å gi løpende oppdatering på aktuelle og sentrale IFRS-saker. Dette vil kunne være nye standarder og fortolkninger, men også høringsutkast, diskusjonsnotater og relevante uttalelser gitt av regulerende myndigheter, som for eksempel Finansdepartementet, Kredittilsynet og andre standardsettere enn IASB/IFRIC, som for eksempel Norsk RegnskapsStiftelse (NRS).

Uroen i finansmarkedene og den resesjonslignende økonomiske situasjonen har bidratt til at enkelte problemstillinger som de siste årene har vært mindre aktuelle, er blitt høyaktuelle i forbindelse med utarbeidelsen av 2008-regnskapet. Det har det siste året vært betydelige fall i aksjemarkeder, eiendomsmarkeder og råvaremarkeder med den konsekvens at en rekke eiendeler har vært gjenstand for verdifall.

I det følgende drøftes utvalgte spørsmål som oppstår i nedskrivningsvurderinger og viktige hendelser i januar 2009 og betydningen av disse for 2008-regnskapet. Det er i praksis ulike syn på enkelte av spørsmålene. Synspunktene som kommer til uttrykk i drøftelsen, er undertegnede egne.

Nedskrivning

Uroen i finansmarkedene har gitt seg utslag i betydelig volatilitet og fall i en rekke markeder, fra aksjemarkedet til eiendomsmarkedet og råvaremarkeder. Den økonomiske utviklingen i USA og etter hvert en rekke andre land er negativ med økt arbeidsledighet og økt antall konkur-

ser. I flere land har statlige inngrep i finanssektoren vært nødvendige for å stabilisere finansnæringen og sikre bedriftene fortsatt tilgang til lånekapital.

Den økonomiske situasjonen skaper en rekke regnskapsmessige problemstillinger som ikke har vært særlig relevante de siste årene og stiller store krav til selskapenes og revisors skjønnsette. Dette gjelder kanskje spesielt vurdering av nedskrivning. Etter IAS 36 *Verdifall på eiendeler* og NRS (F) *Nedskrivning av anleggsmidler* skal varige driftsmidler, immaterielle eiendeler og enkelte andre eiendeler nedskrives til gjenvinnbart beløp når det foreligger indikasjoner på verdifall, og gjenvinnbart beløp er lavere enn balanseført beløp. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og bruksverdi. I praksis er det mest vanlige å beregne gjenvinnbart beløp som bruksverdi. Bruksverdi er nåverdien av forventede fremtidige kontantstrømmer. Finanskrisen har først og fremst innvirkning på de vurderinger som gjøres i forbindelse med fastsettelsen av avkastningskravet, mens den økonomiske resesjonen primært gir seg utslag i kontantstrømestima-

tene som utarbeides. Finanskrisen har påvirket en rekke parametere som reflekteres i avkastningskravet, herunder den risikofrie renten og risikopremien på gjeld- og egenkapitalfinansiering. Den resesjonslignende økonomiske utviklingen har skapt betydelig usikkerhet om fremtidsutsiktene og det er vanskelig å bedømme dybden og varigheten i konjunkturforløpet.

En nedskrivningsvurdering krever således betydelig skjønnsette og den vil måtte gjennomføres konkret for den enkelte eiendelen/kontantstrømgenererende enheten. En regnskapsmessig nedskrivningsvurdering og andre regnskapsmessige verdsettelses forutsetter at de som utfører den har kompetanse om regnskapsreglene, verdsettelsesmodeller, finansmarkedene og mer makroøkonomiske forhold. I den grad de regnskapspliktige ikke har tilgang på denne kompetansen internt, må eksterne ressurser benyttes.

I det følgende drøftes enkelte sentrale forhold som inngår i en nedskrivningsvurdering.

Regnskap

Diskonteringsrenten

I praksis er det vanlig å beregne diskonteringsrente for nedskrivningsformål etter den såkalte WACC-modellen («Weighted Average Cost of Capital»). I denne modellen utledes avkastningskravet for en eiendel med utgangspunkt i finansieringskilde (fremmedkapital og egenkapital) og avkastningskrav pr. finansieringskilde. I en bruksverdideregning er det en eiendelsspesifikk markedsrente og ikke en selskaps-spesifikk rente som skal benyttes. Det betyr at til tross for at selskapets gjeldsgrad målt i forhold til selskapets markedsverdi har økt (aksjemarkedet har falt med omkring 50 % det siste året), betyr ikke det nødvendigvis at gjeldsrenten tillegges større vekt ved utledning av diskonteringsrenten i en WACC-beregning for nedskrivningsformål.

Gjeldsrenten som benyttes, er sammensatt av en risikofri komponent og en risikopremie. Risikofri rente har falt betydelig det siste året og ved årsskiftet var den korte norske statsobligasjonsrenten betydelig lavere enn for ett år siden. Den lange ren-

ten, for eksempel renten i lange norske og utenlandske statsobligasjoner, har i mindre grad vært utsatt for svingninger. Ulik utvikling i kort og lang rente tilsier at en må vurdere å anvende ulik diskonteringsrente for ulike prognoseperioder. I de fleste bruksverdideregninger er prognoseperioden kortere, ofte ikke lengre enn fem år, noe som innebærer at det store fallet i den korte risikofrie renten først og fremst vil ha betydning for diskontering av kontantstrømmer i prognoseperioden, mens den lange renten primært påvirker terminalledet i en bruksverdideregning.

Til tross for fall i den risikofrie renten har markedsrenten økt den siste perioden. Dette henger sammen med usikkerheten i kredittmarkedet som har gitt seg utslag i betydelige kredittspreader. Ved estimering av risikopremien må en vurdere hvilken lånerente en vil måtte betale for opptak av finansiering i dagens marked.

Tilsvarende som for gjeldsfinansieringen, må en estimere egenkapitalens avkastningskrav. Historisk har risikopremien på

Oslo Børs vært anslått til 4–6 %. Børsfallet det siste året indikerer en betydelig økning i markedets avkastningskrav på aksjer. Hvorvidt denne økningen kun reflekterer en kortsiktig premie som vil reduseres over tid, er vanskelig å vurdere. En kan imidlertid ikke utelukke at urolighetene i markedene den siste tiden vil gi et mer permanent skift i risikopremier. Videre vil den korte risikopremien ha betydning for de korte kontantstrømmene i en bruksverdideregning. På generelt grunnlag taler således mye for at markedets risikopremie som anvendes for nedskrivningsvurderinger i 2008-regnskapet, i mange tilfeller kan være høyere enn det som ble lagt til grunn i 2007-regnskapet.

Risikopremiepåslaget må naturligvis vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle og det kan variere mellom bransjer og mellom type eiendeler/kontantstrømgenererende enheter.

Kontantstrølestimater

Budsjetter og prognoser som legges til grunn for nedskrivningsvurderingen, må være oppdatert i forhold til den økonomiske resesjonen som selskapet nå befinner seg i, og de må være godkjent av ledelsen/styret. I mange tilfeller vil kontantstrølestimatene nedjusteres som en konsekvens av den siste tidens økonomiske utvikling, og at vekstestimer i flere markeder er nedjustert.

Flere selskaper er utsatt for krevende finansielle utfordringer, og i flere bransjer er konkurrisikoen økt betydelig det siste året. Dette kan medføre lengre kreditttider og økte tap på kundefordringer. Risikoen for kansellering av avtaler og ordrer må også vurderes ved utarbeidelse av kontantstrølestimater.

Hendelser etter balansedagen

Utgangspunktet er at regnskapet skal reflektere forholdene på balansedagen. Både i NRS 3 *Hendelser etter balansedagen* og IAS 10 *Hendelser etter balansedagen* skilles det mellom hendelser etter balansedagen som vedrører forholdene på balansedagen og derfor skal reflekteres i regnskapet, og hendelser etter balansedagen som vedrører neste periode, og derfor ikke skal ha regnskapsmessig konsekvens pr. balansedagen. Aksjer som vurderes til virkelig verdi (etter IAS 39 *Finansielle instrumenter – innregning og måling* eller regnskapsloven § 5-8) skal for regnskapsmessige formål verdsettes på balansedagen. Dersom aksjene er børsnotert og det

VERDIFALL: Resesjonslignende økonomisk situasjon og verdifall for en rekke eiendeler gjør at enkelte problemstillinger som de siste årene har vært mindre aktuelle, er blitt høyaktuelle i forbindelse med utarbeidelsen av 2008-regnskapet.

er omsetning i aksjen, vil virkelig verdi således normalt tilsvare børskursen på balansedagen. Endringer i børskurs i 2009 før regnskapsavleggelse er en hendelse uten regnskapsmessig konsekvens for 2008-regnskapet.

Dersom en kunde begjæres konkurs i januar 2009 før regnskapet for 2008 er avlagt, vil normalt denne hendelsen få konsekvens for 2008-regnskapet. Konkursbegjæringen er en 2009-hendelse, men den gir informasjon om verdien av kundefordringen på balansedagen og vil normalt medføre en nedskrivning av kundefordringen i 2008-regnskapet. Det samme gjelder dersom det faller domsavsigelse i en retts sak i 2009 før avleggelse av 2008-regnskapet. Domsavgjørelsen skjer i 2009, men den bekrefter eller avkrefter om de involverte partene hadde krav og forpliktelse mot hverandre og gir således informasjon om forholdene på balansedagen.

I det følgende drøftes tre andre eksempler som er aktuelle i forhold til 2008-regnskapet.

Brudd på lånebetingelser

De betydelige verdifallene som har funnet sted det siste året, og da spesielt de siste månedene, har medført at mange foretak er kommet i brudd med avtalte lånebetingelser («covenants»).

Utgangspunktet i IAS 1 *Presentasjon av finansregnskap* er at det skal skilles mellom kortsiktige og langsiktige poster i balansen. Det samme følger av regnskapsloven § 5-3 og § 5-13. I IAS 1 redegjøres det nærmere for hvordan klassifiseringen påvirkes i tilfelle brudd på lånebetingelser. Under god regnskapsskikk er det ikke gitt særskilt veiledning i dette spørsmålet.

I tilfeller hvor låntaker er i brudd med lånebetingelsene på balansedagen med den virkning at et langsiktig lån forfaller til betaling når långiver beslutter det, skal langsiktig gjeld etter IFRS omklassifiseres. Dette gjelder uavhengig av om långiver etter balansedagen, men før regnskapsavleggelse, har akseptert ikke å kreve innfrielse til tross for betingelsesbruddet. Dersom långiver på balansedagen har akseptert

ikke å kreve innfrielse, eller har gitt låntaker et tidsbegrenset amnesti i forhold til lånebetingelsene på minst 12 måneder etter balansedagen, skal lånet imidlertid ikke omklassifiseres. I den grad brudd på lånebetingelser på balansedagen er reparert når regnskapet avlegges, er det informasjon som må opplyses om i note.

I praksis har mange lagt til grunn at reparasjon av brudd på lånebetingelser helt frem til avleggelse av regnskapet har virkning for klassifiseringen på balansedagen etter god regnskapsskikk. Denne praksisen er i tråd med US GAAP.

Endringer i rederiskatteordningen

I forbindelse med statsbudsjettet for 2008 ble det vedtatt ny rederiskatteordning med endelig fritak for skatt på overskudd fra rederivirksomhet, med virkning fra inntektsåret 2007. Daværende rederiskatteordning ble avvirket fra samme tidspunkt.

Før endringen i rederiskatteordningen ble inntjening først beskattet ved uttak. Etter IFRS, IAS 12 *Inntektsskatt*, ble det ikke

Regnskap

avsatt for skatt før beslutning om uttak, ble fattet (IAS 12.52A og 52B). Etter god regnskapsskikk ble skattekreditten behandlet som utsatt skatt, men ettersom skatt først påløp ved uttak, var nåverdien ofte lav eller ubetydelig.

Ved overgang til ny rederiskatteordning ble skattekreditten i tidligere ordning skattepliktig, hvorpå to tredjedeler skal betales over en tiårsperiode, mens én tredjedel kan avsettes til fond for miljøtiltak mv. («miljøfondet»). Miljøfondet ble skattepliktig dersom det ikke er benyttet til kvalifiserende miljøtiltak innen en femtenårsperiode. Hva som anses som kvalifiserende miljøtiltak og femtenårsfristen, fremgår av en egen forskrift.

Skattekreditten i den tidligere ordningen ble således skattepliktig ved overgang til ny ordning, og for regnskapsmessig formål endret den ubeskattede egenkapitalen karakter til en betalbar skatteforpliktelse. Regjeringen og Finansdepartementet har ment at miljøfondet er å anse som egenkapital, men revisorene har vært av en annen oppfatning. I praksis har selskaper i rederiskatteordningen regnskapsført miljøfondet som skatteforpliktelse.

Finansdepartementet opplyste i en pressemelding tirsdag 20. januar at fristen for å bruke rederienes avsetninger til miljøfond etter overgangsreglene til rederiskatteordningen oppheves. Endringene i forskriften blir gjort gjeldende så snart de har vært gjenstand for godkjenning av ESA.

I pressemeldingen fremgår det at miljøfondet vil bli gjenstand for beskatning dersom ubeskattet egenkapital deles ut til eierne. Det innebærer at miljøfondet skifter karakter fra å være en betalbar skatteforpliktelse til å bli en utsatt skatteforpliktelse som etter IFRS skal måles til null så fremt beslutning om utdeling ikke er fattet. Dersom utdeling besluttes, må det avsettes for skatten som vil påløpe ved utdeling. Etter god regnskapsskikk blir miljøfondet å betrakte som en utsatt skatt som skal nåverdiberegnes.

Virkingen av endringen skal regnskapsføres ved at skatteforpliktelsen fraregnes (i sin helhet etter IFRS, helt eller delvis etter god regnskapsskikk) og resultatføres.

Det følger av IFRS at virkingen av endringer i skattesatser og skattelover skal regnskapsføres når de vedtas eller offentliggjøres, og at endringer etter balansedagen

ikke skal reflekteres i regnskapet. Basert på dette utgangspunktet kan det således argumenteres for at virkingen av endringene i overgangsreglene til rederiskatteordningen først skal regnskapsføres i første kvartal 2009.

I pressemeldingen fremgår det at «Endringen vil bli satt i kraft slik at også årsregnskapene for 2008 kan baseres på at fondene ikke er gjeld, men egenkapital». Regjeringen og Finansdepartementet har gjentatte ganger både skriftlig og muntlig gitt uttrykk for at intensjonen med overgangsreglene til rederiskatteordningen har vært at miljøfondet skal være å anse som egenkapital. Etter deres vurdering innebar de opprinnelige overgangsreglene at intensjonen ble ivarettatt. Finansdepartementet engasjerte professor Atle Johnsen og professor Frøystein Gjesdal ved Norges Handelshøyskole til å vurdere spørsmålet nærmere. Deres uttalelse ble avgitt i mai 2008. Uttalelsen støttet delvis Finansdepartementets syn. Det har således hersket en viss usikkerhet omkring spørsmålet. Denne usikkerheten ble fjernet med pressemeldingen. Forskriftsendringen, som formelt sett ikke er en skattelovsendring, har således karakter av å være noe annet enn en ordinær skattelovsendring og har mange felles trekk med andre hendelser som gir kunnskap om forhold som forelå på balansedagen og som derfor skal reflekteres i regnskapet. Om en således vurderer forskriftsendringen i lys av lovgivers klare intensjon som en presisering av skattelovbestemmelser som gjelder i 2008, taler mye for at virkingen av forskriftsendringen skal reflekteres i regnskapet for 2008, både etter IFRS og god regnskapsskikk.

Skattemessig tilbakeføring av underskudd i 2008

Regjeringen fremla 26. januar 2009 en tiltakspakke som er ment å bidra til å motvirke den negative økonomiske utviklingen. Et av forslagene i tiltakspakken er at skattemessige underskudd opp til NOK 5 mill. i 2008 (og 2009) kan tilbakeføres og motregnes mot skattemessige overskudd i 2006 og 2007 (2007 og 2008) (taket senere utvidet til NOK 20 mill.).

I den forbindelse er det blitt reist spørsmål om forslaget, som ble vedtatt 27. februar, skal reflekteres i 2008-regnskapet, eller om det først får betydning for 2009-regnskapet.

Det følger eksplisitt etter IFRS, IAS 12 *Inntektsskatt* og IAS 10 *Hendelser etter*

balansedagen, at endringer i skatteloven etter balansedagen ikke skal påvirke regnskapsføringen. Selv om det etter de generelle prinsippene som gjelder for estimater og usikkerhet i IASBs rammeverk og i IAS 8 *Regnskapsprinsipper, endringer i regnskapsestimater og feil* kan argumenteres for at en skattelovendring som gis tilbakevirkende kraft, skal reflekteres i regnskapet selv om den vedtas etter balansedagen, er veiledningshierarkiet i IAS 8.10-12 rimelig kategorisk. Spesialregler i regnskapsstandarder og tolkninger kan ikke overstyres. Etter IFRS skal således 2008-regnskapet i prinsippet være upåvirket av skattelovendringen.

Etter god regnskapsskikk er det mye som taler for det motsatte. Det følger av NRS (F) *Resultatskatt* at det er skattereglene som er vedtatt å gjelde ved avleggelse av regnskapet som skal gjelde ved beregning av utsatt skatt og utsatt skattefordel. Det innebærer at et eventuelt skattemessig underskudd i 2008 vil komme til fradrag, og således at den skattefordelen skal balansføres i 2008-regnskapet. NRS 3 *Hendelser etter balansedagen* har noen formuleringer som taler for motsatt konklusjon. NRS 3.21 (h) gjelder imidlertid tilleggsopplysninger, og ettersom NRS (F) er bedre tilpasset det grunnleggende utgangspunktet om at all informasjon som blir kjent før regnskapsavleggelsen som vedrører forholdene på balansedagen skal reflekteres, bør lovendringen reflekteres i 2008-regnskapet.

I og med lovendringen vil et skattemessig underskudd i 2008 medføre at selskapet har et pengekrav på ligningsmyndighetene. Skattefordelen har således karakter av å være en pengepost, en fordring, snarere enn en utsatt skattefordel (immateriell eiendel). Regnskapet bør reflektere det.

PENGEPOST: Skattefordelen har karakter av å være en pengepost, en fordring, snarere enn en utsatt skattefordel.